

ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์*

The Beauty of the Wooden Buddha Image According to Aesthetics

พระใบฎีกา นรินทร์ สीलเตโช¹

Phrabidika Narin Silatecho¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus¹

Email : pahan2556@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์จะวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้โดยใช้ทฤษฎีความงามทางสุนทรียศาสตร์ 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตนิยม วัตถุนิยม และสัมพัทธนิยม มาวิเคราะห์หาความงามของพระพุทธรูปไม้ ผลการวิเคราะห์พบว่า ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ผู้ที่พบเห็นพระพุทธรูปไม้แล้วจะเห็นความงามไม่เท่ากัน บางคนจะเห็นว่าเป็นพระพุทธรูปไม้มีความงามมาก บางคนจะเห็นว่างามพอประมาณ บางคนเห็นว่างามน้อย บางคนอาจจะเห็นว่าไม่งาม เพราะความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคนเป็นที่รับรู้และชอบหรือไม่ชอบในศิลปวัตถุนั้นความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีวัตถุนิยม นั้นแยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) เป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคล 2) ไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เพราะความงามนั้นมีอยู่แล้วในตัววัตถุ ความงามตามทฤษฎีสัมพัทธนิยม ความงามที่แท้จริงนอกจากจะเกิดขึ้นจากจิตใจของมนุษย์และความงามที่มีอยู่แล้วในวัตถุแต่ควรจะประคองความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ ด้วยการวิเคราะห์ความงามทั้ง 3 ทฤษฎีความงามของสัมพัทธนิยมเหมาะที่จะใช้ตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ เพราะสัมพัทธนิยมเน้นการใช้ความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนมาเป็นเกณฑ์หลักในการตัดสินความงามของศิลปะวัตถุอื่นๆ

คำสำคัญ : พระพุทธรูปไม้; ความงาม; สุนทรียศาสตร์

* Received August 20, 2021; Revised November 29, 2022; Accepted December 9, 2021

ABSTRACT

This article aims to analyze the beauty of the wooden Buddha image by using 3 aesthetic beauty theories namely idealism, materialism, and relativity to analyze the beauty of the wooden Buddha image. The results of the analysis revealed that the beauty of the wooden Buddha image according to the beauty theory of idealistic philosophy. Those who see a wooden Buddha image will not see the same beauty. Some people will see that a wooden Buddha image is very beautiful. Some will see that it's moderately beautiful. Some people see it as less beautiful. Some people may find it unattractive. Because beauty depends on the mind of each person to be perceived and likes or dislikes in artifacts. The beauty of wooden Buddha image according to materialistic theory is divided into 2 issues: (1) It is a wood that has been carefully selected as a good, it is auspicious wood. (2) Some types of wood, in addition to being auspicious wood, are also hardwoods that are durable because that beauty already exists in objects beauty. According to the theory of relativity, the true beauty not only arises from the human mind and the that beauty exists in objects, but should also be based on religious beliefs, cultures, traditions and also the way of life of people in that society. To analyze the three beauty theories, the beauty of relativism is suitable to judge the beauty of the wooden Buddha image. Because relativism emphasizes the use of religious, cultural and tradition beliefs, that is the way of life of each community to the main criteria for judging the beauty of that art object.

Keywords : Wooden Buddha image; Beauty; Aesthetics

1. บทนำ

พระพุทธรูปพุทธศาสนิกชนถือว่าตัวแทนของพระพุทธเจ้า ชาวพุทธจึงนิยมที่หามาไว้เพื่อกราบไหว้บูชา พระพุทธรูปองค์แรกเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล เป็นพระพุทธรูปไม้เหตุให้สร้างพระพุทธรูปนั้นเกิดขึ้นเมื่อครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ เสด็จขึ้นไปที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาโปรดพุทธมารดา และประทับอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 1 พรรษา พระเจ้าประเสนชิต แห่งแคว้นโกศล มีความระลึกถึงพระพุทธองค์จึงตรัสสั่งให้นายช่างทำพระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทร์แดง แล้วประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธเจ้าเคยประทับ ชาวอีสานนั้นมีความเคารพนับถือพระพุทธรูปเป็นอย่างมาก

จะเห็นได้จากบรรพบุรุษของชาวอีสานได้แกะสลักไม้ขึ้นมาเพื่อเคารพกราบไว้ และมีความเชื่อว่าผู้ใดสร้างพระพุทธรูปไว้ในพระพุทธศาสนาจะได้รับบุญกุศลมาก ทั้งยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างพระพุทธรูปไม้ อีกหลายประการ ทำให้บรรพบุรุษชาวอีสานมีความเพียรอุสาหะแกะสลักพระพุทธรูปไม้ไว้เป็นจำนวนมาก กลายเป็นมรดกทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ามากมายมหาศาลเกินกว่าจะตีค่าราคาได้ให้ลูกหลานได้ชื่นชมในปัจจุบัน เวลามาผ่านไปคุณค่าและความงามของพระพุทธรูปไม้ในมุมมองของพุทธศาสนิกชนยังมีมากขึ้น

ในมุมมองทางปรัชญานั้นกล่าวไว้ในปรัชญาสาขาสุนทรียศาสตร์ ปรัชญาสาขานี้จะมุ่งแสวงหาความจริงเรื่องความงาม ในประเด็นที่ว่า ความงามคืออะไร ความงามมีอยู่จริงไหม ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินความงาม เป็นต้น เกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับในยุคแรกๆก่อนจะมีการคิดและพัฒนาเกณฑ์ตัดสินความงามขึ้นมาอีกหลายเกณฑ์นั้น มีอยู่ 3 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีจิตนิยม ทฤษฎีวัตถุนิยม และทฤษฎีสัมพัทธนิยม ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนได้เลือกทั้ง 3 ทฤษฎี นี้มาตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะทำให้ได้มุมมองใหม่ๆขึ้นมา จากที่เราคุ้นเคยกับความงามในมุมมองของพุทธศาสนานอยู่แล้ว

2. พระพุทธรูปไม้ความงามแห่งพุทธศิลป์

พระพุทธรูปไม้ เป็นพุทธศิลปะประเภทประติมากรรมของพระพุทธศาสนา คือการแกะสลักไม้เป็นรูปพระพุทธรูปเพื่อการเคารพบูชาและระลึกถึงพุทธคุณ 9 ประการของพระพุทธรูป ดังกล่าวแล้วว่า พระพุทธรูปไม้นั้นเป็นพุทธประติมากรรมของพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นรูปบูชาแทนพระพุทธรูป (บุญเยี่ยม แยมเมือง, 2537) พระพุทธรูปไม้องค์แรกเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล เมื่อครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ในครั้งสมัยที่ทรงเสด็จขึ้นไปทิวสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อเทศนาโปรดพุทธมารดา และประทับอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 1 พรรษา พระเจ้าประเสนชิต แห่งแคว้นโกศล มีความระลึกถึงพระพุทธองค์จึงตรัสสั่งให้นายช่างทำพระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทร์แดง แล้วประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธรูปเคยประทับ ครั้นเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับลงมาจากดาวดึงส์มาถึงที่ประทับ ด้วยพระบรมพุทธานุภาพก็บันดาลให้พระพุทธรูปแก่นจันทร์เลื่อนหลีกไปจากพระองค์ แต่พระพุทธองค์ได้ตรัสสั่งให้รักษาพระพุทธรูปนั้นไว้ เพื่อสาธุชนใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างพระพุทธรูปสืบไป (ผาสุก อินทรารุช, 2525) หลังจากพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามาถึงประเทศไทย ก็นำเอาศิลปะของพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานกับศิลปะเดิมที่มีอยู่ในประเทศไทยในแต่ละภาคกลายเป็นศิลปะแบบผสม ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งและประเมินค่าเป็นเงินทองไม่ได้สำหรับพุทธศาสนิกชน เช่นพระพุทธรูปไม้ของชาวอีสาน

พระพุทธรูปไม้เป็นสมบัติของบรรพบุรุษ ที่ได้ตั้งใจจำหลักหรือแกะสลัก แกะเกลาตามความสามารถที่มี อยู่ ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าหาที่เปรียบมิได้ต่อองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์และต่อพระสงฆ์สาวกขององค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันเป็นนื่อนาบุญ

แรงศรัทธา ที่ได้แสดงออกมานั้นได้ถูกทำลายลงทีละน้อย ตามกาลเวลา ทั้งด้วยความตั้งใจของมนุษย์บ้าง ทั้งจากการกระทำของลม ฝน ดิน ฟ้า อากาศตามธรรมชาติบ้าง ความรู้สึกนึกในคุณค่าของ พวกเรา ปัจจุบันที่มีต่อแรงศรัทธาของบรรพชน ในผลงานชิ้นนี้ได้ลดลงและจะเลือนหายไปในที่สุด พระพุทธรูปไม้ พบได้ในทุกจังหวัดของ ภาคอีสานทั้ง 20 จังหวัด การสร้างพระพุทธรูป ที่แกะสลักด้วยไม้ในภาคอีสาน ไม่สามารถชี้ชัด ได้ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ใครเป็นผู้สร้างขึ้น ครั้งแรก แม้กระทั่งผู้ริเริ่มสร้างขึ้นเป็นครั้งแรก(พระมหาพพน กตสโร, 2560)ส่วนการเลือกไม้ที่จะนำมาแกะสลักนั้นจะนิยมใช้ไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลมา แกะสลักเป็นพระพุทธรูป ทั้งนี้คงเพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดมงคลยิ่งขึ้นไป ไม้มงคลที่นิยมนำมาแกะสลัก เป็นพระมีอยู่ 8 ชนิด คือ (1)ไม้โพธิ์ (ไม้คุณ) (3)ไม้อยอ (4)ไม้จันทร์ (5)ไม้พยุง (6)ไม้ขนุน (7)ไม้กระโดน (8)ไม้มะขาม (พระมหาพพน กตสโร, 2560) ด้านคติความเชื่อของชาวอีสานเกี่ยวกับการแกะสลัก พระพุทธรูปไม้นั้นปรากฏว่ามักนิยมแกะไว้เป็นพุทธรูปบูชาและเพื่อสะเดาะเคราะห์หรือแก้บน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2533) อย่างไรก็ตามการสร้างพระพุทธรูปด้วยการแกะสลักไม้นั้น ไม่ว่าจะสร้างขึ้นเพราะคติ ความเชื่อใดหรือด้วยเหตุผลใดก็ล้วนมีพื้นฐานมาจากความศรัทธามีอยู่เต็มหัวใจของผู้แกะสลักอย่าง แน่นนอน เพราะการสร้างพระพุทธรูปด้วยการแกะสลักเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน ต้องใช้ความพยายามเป็นอัน มากจึงจะทำให้พระพุทธรูปที่แกะสลักนั้นออกมางดงามทั้งรูปลักษณ์และคุณค่าที่ซ่อนอยู่ในองค์พระไม้ด้วย

3. ทฤษฎีความงามทางสุนทรียศาสตร์

3.1 สุนทรียศาสตร์คืออะไร

สุนทรียศาสตร์มาจากภาษาสันสกฤตว่า สุนทรียะแปลว่า งาม และศาสตร์แปลว่า วิชา รวมความ แล้วสุนทรียศาสตร์จึงแปลว่า วิชาที่ว่าด้วยสิ่งสวยงาม ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า เอ็ชเธติกส์(Aesthetics) ซึ่งประวัติความเป็นมาของคำๆ นี้ เกิดจากนักปรัชญาเหตุผลนิยมชาวเยอรมัน ชื่อ โบมกาเดิน(Alexander Baumgarten) ได้เขียนหนังสือชื่อ เอ็ชเธติก้า(Aesthetica) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า เอ็ชเธติกส์ (Aesthetics) หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1750 ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างความรู้ทางผัสสะและ ความรู้ที่เป็นเหตุผลตามนัยแห่งตรรกวิทยาจึงขาดรายละเอียดในด้านศิลปะและความงาม แต่นักปรัชญา โดยทั่วไปยังคงยอมรับหนังสือเล่มนี้ให้เป็นเล่มแรกที่ใช้คำว่า Aesthetics อย่างไรก็ตามโบมกาเดินไม่ใช่ บุคคลแรกที่สร้างคำว่า เอ็ชเธติก้า(Aesthetica)หรือ เอ็ชเธติกส์(Aesthetics) เพียงแต่เขาได้หยิบยกเอา ชื่อนี้มาจากปรัชญากรีกซึ่งใช้คำว่าอีสเธติโคส(Aisthetikos) แปลว่า รู้ได้ด้วยสัมผัสนับแต่นั้นมา คำว่า Aesthetics หรือ Aesthetica จึงถูกใช้เมื่อมีการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกี่ยวกับศิลปะและความงาม (วนิดา ขำเขียว, 2543)

3.2 ความงามทางสุนทรียศาสตร์

ในทางสุนทรียศาสตร์ ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งซึ่งสามารถให้คำอธิบายที่เป็นสากลได้ และอาจจะมีได้ในทุกสิ่ง ทั้งที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ ดังนั้น คำตอบเกี่ยวกับความงามทางสุนทรียศาสตร์จึงถือเป็นมาตรฐานในการตอบปัญหาความงามทั้งหมด ส่วนปัญหาความงามในปรัชญาศิลปะนั้นเป็นการค้นหานิยามของความงามทางศิลปะ เช่น ความงามเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต่อศิลปะหรือไม่ เพราะศิลปะมีทั้งงามและไม่งาม ความงามจึงไม่ใช่เกณฑ์ที่ดีที่สุดในการตัดสินความเป็นศิลปะ รวมถึงเกณฑ์อื่นที่จะนำมาใช้ตัดสินศิลปะได้นั้นคืออะไร และถ้าหากไม่มีเกณฑ์ใดเลยที่เหมาะสมเราจะสามารถตัดสินลักษณะของศิลปะได้หรือไม่ ถ้าความงามเป็นคุณลักษณะจำเป็นที่ต้องมีอยู่ในศิลปะ ผลงานชิ้นใดที่ถูกสร้างขึ้นโดยปราศจากความงามเราก็ไม่อาจกล่าวว่ามันเป็นศิลปะได้ ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของสุนทรียธาตุ(Aesthetical Elements) ซึ่งมีอยู่ 3 ประการ คือ ความงาม (Beauty) ความแปลกหูแปลกตา(Picturesqueness) และความน่าทึ่ง(Sublimity) การถกปัญหาเรื่องสุนทรียธาตุในปรัชญาถึงความรวมถึงสุนทรียธาตุในทุกอย่างทุกอย่างที่มนุษย์ถือว่ามีสุนทรียธาตุได้ ไม่ว่าจะเป็นความงามตามธรรมชาติ(Natural Beauty) หรือความงามในศิลปกรรม(Artistical Beauty) ความน่าเกลียดน่ากลัวในจินตนาการ ความทึ่งในศรัทธาต่อคำสอนของศาสนา เป็นต้น ล้วนเป็นสุนทรียธาตุทั้งสิ้น คำถามว่าความงามคืออะไรนั้นถือเป็นประเด็นข้อถกเถียงสำคัญของสุนทรียศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนานนัก ปรัชญาต่างก็แสดงทัศนะของตนเกี่ยวกับเรื่องความงามนี้ไว้แตกต่างกัน เช่น เพลโต ถือว่า ความงามเป็นความจริงในตัวเอง เป็นสาร์ตละ หรือ แบบ ที่นิรันดรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงได้เลย วัตถุสวยงามเฉพาะหน่วยในโลกของเรานี้ถือว่ามีส่วนร่วม (Participate) ในความงามสาร์ตละนั้น (ดวงเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพลีฐ 2553) ความงาม หมายถึงการคิดหรือชี้ให้เห็นว่าวัตถุใดวัตถุหนึ่งมีลักษณะสวยติดตาดีใจและเลอเลิศหรือหมายถึงการที่เราใช้จิตแสดงปฏิกิริยาต่อสภาพการณ์ในสิ่งแวดล้อมหรือการที่จิตประเมินค่าวัตถุที่มีคุณค่าที่เราให้เกิดความรู้สึกภายในจิตใจแม้ว่าความงามจะขึ้นอยู่กับจิตแต่ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทางเลือกตามใจชอบ หากแต่ต้องขึ้นอยู่กับคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุนั้นๆ (จรรยา โกมุทรัตนานนท์, 2540)

3.3 ทฤษฎีการตัดสินคุณค่าความงามทางสุนทรียศาสตร์

การตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์นั้นนักคิดทางสุนทรียศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปไว้ 3 ทฤษฎีคือทฤษฎีจิตนิยม,ทฤษฎีวัตถุนิยม,และทฤษฎีสัมพัทธนิยม, มีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 ทฤษฎีจิตนิยม(Subjectivism theory) เชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของจิตที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆของวัตถุทั้งสิ้นนักปรัชญาอัตนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคลโดยถือว่ามีมนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง (Man is the measure of all things) และถือว่าความรู้สึกเกี่ยวกับความงามที่ถูกกล่าวออกมานั้นเป็นเพียงการแสดงออกของ

ความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูดเท่านั้น ความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชม หรือผู้ฟังเองซึ่งทำให้คิดไปว่าความงามมีอยู่ในวัตถุคุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึก ตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่นใดของวัตถุทาง สุนทรียะคุณค่าทางสุนทรียะกับความชอบคือสิ่งเดียวกันนักอรรถนัยนิยมบางคนเรียกความชอบหรือความพึง พอใจนี้ว่ารสนิยม(Taste) (จรรยา โภภะทรตนาถนันทหน้า, 2540)

สำหรับรสนิยมเกี่ยวกับศิลปะนั้น เอ.ริชาร์ดส์ (I.A.Richards, ค.ศ.893-99) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปะไม่มีหน้าที่ในการสอบหรือชี้แจงลักษณะของสิ่งของแต่มีหน้าที่ทำให้ผู้มีประสบการณ์ทางสุนทรียะมีความสุขจิตดี ความงามของศิลปะจึงเป็นสิ่งไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ชมแต่ละคนแต่ชาน ตายานากลับมองว่าศิลปะเป็นความรู้สึกของความงามที่แสดงออกมาในวัตถุ (The feeling of beauty objectified) นั่นคือลักษณะอรรถนัยของศิลปะซึ่งขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของศิลปินไม่ใช่ขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของ ผู้ชมอย่างในทรรศนะของ เอ.ริชาร์ดส์ชานตายานา(เดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, 2553) เห็นว่าความงามเป็น คุณค่ามันไม่ได้เป็นการรับรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงในสิ่งนั้นๆ ความงามเป็น ความรู้สึกเป็นความพึงพอใจของธรรมชาติอันมีลักษณะเป็นอิสระแล้วมีความโน้มเอียงในการรักสวयรักงาม ของมนุษย์ความรู้สึกพึงพอใจนี้จะต้องไม่เป็นผลอันเกิดมาจากประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ หรือของเหตุการณ์ นั้นๆแต่จะต้องเป็นความพึงพอใจในการรับรู้โดยตรงถึงสิ่งๆนั้นๆของแต่ละคนคานท์(Immanuel Kant,ค.ศ. 24-804) (นิพาดา เทวกุล, 2537)ก็มีทรรศนะที่สอดคล้องกันว่า“ความงามเป็นเรื่องของรสนิยมและเป็นคน ละเรื่องกับความรู้อย่างชนิดที่เราใช้หลักตรรกศาสตร์ตัดสินได้สุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของความรู้สึกและเป็น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล”คานท์ถือว่าความงามเป็นจิตวิสัยเกิดขึ้นจากความรู้สึก ว่างามหรือความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างความเข้าใจกับเจตน์จำนงค์หรือระหว่าง ความรู้สึกที่ได้รับกับจินตนาการความเข้าใจเกี่ยวข้องกับความจริงเจตน์จำนงค์ก็พยายามอย่างอิสระเพื่อ ความดีความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ย่อมเกี่ยวกับสิ่งงามความงามไม่ใช่คุณภาพของวัตถุหรือสิ่งที่ตั้งอยู่ด้วย ตัวมันเองมันเป็นผลผลิตของความรู้สึกทางสุนทรียศาสตร์ความงามจึงเป็นจิตวิสัยแต่ถึงแม้ว่าความงามจะ เป็นจิตวิสัยมันก็มีจริงตามสภาวะคือเป็นวัตถุวิสัยหมายถึงว่ามันเป็นวัตถุแห่งการพิณศัยอย่างเช่นเมื่อเรา พูดว่าดอกไม้นี้งามนั่นก็คือเราถือว่าความงามเป็นคุณภาพของวัตถุไม่ใช่เป็นเพียงคิดเอาแต่ความงามไม่ใช่ เป็นคุณภาพของสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ตั้งอยู่ด้วยตัวมันเองความชอบใจทาง สุนทรียศาสตร์ไม่เป็นที่น่าใส่ใจความงามไม่ช่วยให้สมความปรารถนาไม่ตอบสนองความต้องการหรือความ สนใจขั้นสุดยอดเช่นน้ำตาลเป็นที่น่าชอบใจแต่ว่ามันไม่งามความงามแตกต่างจากความดีการกระทำที่มี จริยธรรมคือความดีแต่มันไม่งามฉะนั้นความงามจึงแตกต่างจากอรรถประโยชน์อย่างสิ้นเชิง

3.3.2 ทฤษฎีวัตถุนิยม(Objectivism theory) เชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (Beauty as quality of an object) และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรกไม่ว่าเราจะสนใจ

ในวัตถุนั้นหรือไม่ก็ตามการที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุนั้นก็เป็นเพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเองเมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงามจึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัวเพลโตมีทรรศนะว่า“ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งงามจริงๆแล้วความงามต้องอยู่ที่สิ่งนั้นแน่ถึงแม้ว่าบางคนอาจจะไม่เห็นการที่คนหนึ่งเห็นว่าสิ่งหนึ่งงามอีกคนว่าไม่งามนั้นคนหนึ่งในสองคนนี้ต้องผิดอีกคนต้องถูกนี้หมายความว่าคนบางคนตาบอดในเรื่องความงามและบางคนอาจเห็นผิดที่ว่าสิ่งหนึ่งงามทั้งๆที่ไม่มีความงามอยู่เลย(วิทย์ วิศทเวทย์, 2513) อริสโตเติลก็มีทัศนะว่า “สุนทรียธาตุนั้นมีอยู่จริงโดยไม่ได้ขึ้นกับความคิดของมนุษย์ สุนทรียธาตุนั้นมีมาตรการแน่นอนตายตัวในตัวเองดังนั้นความงามของวัตถุจึงเป็นความสมบูรณ์อันเกิดจากรูปร่างรูปทรงสีสันทันที่ประกอบกันอย่างสมดุลกลมกลืนได้สัดส่วนความยิ่งใหญ่ของศิลปินอยู่ที่ความสามารถในการค้นพบความงามและความกลมกลืนแล้วนำมาถ่ายทอดลงในสื่อต่างๆทางศิลปะ” เซนต์โทมัสอควินัส(St. Thomas of Aquinas, ค.ศ. 1225-1274) ก็มีทรรศนะที่สอดคล้องกันว่าความงามคือสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลินเมื่อมีความรู้เกี่ยวกับมันมันให้ความเพลิดเพลินขณะที่รู้ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์เป็นความรู้ทางใน ความเพลิดเพลินไม่ใช่จะเพลิดเพลินในขณะที่รู้แต่เป็นความเพลิดเพลินมาจากการที่วัตถุถูกรู้ความงามรู้ได้ด้วยสติปัญญามันทำให้จิตเพลิดเพลินเพราะมันเป็นความงามซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการคือความสมบูรณ์ความได้สัดส่วนและความเด่นชัดซึ่งเป็นความพิเศษที่อยู่ในวัตถุจิตมีความยินดีในสิ่งที่ยามเพราะมันมีความซาบซึ้งในสิ่งที่แจ่มแจ้งแก่มันความงามกับความดีโดยเนื้อแท้แล้วเป็นสิ่งเดียวกันเพราะทั้งสองขึ้นอยู่กับแบบสัดส่วนลำดับความกลมกลืนความงามขึ้นอยู่กับแบบของวัตถุที่มีความงามความดีขึ้นอยู่กับลำดับแห่งความต้องการและความอยากความจริงชัดเจนส่วนความงามนั้นน่าเพลิดเพลิน(พระทักษิณคณาธิกร, 2554)

3.3.3 ทฤษฎีสัมพัทธนิยม(Relativism theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยมกล่าวคือเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะโดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งหากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิกริยาตอบสนองในสัดส่วนพอกๆกันดังที่แลงเฟลด์(Langfeld) กล่าวว่า“ความงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ทำหน้าที่สัมผัสรู้เท่านั้นทั้งไม่ใช่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ถูกสัมผัสรู้อย่างเดียวจะเป็นจิตวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่หรือจะเป็นวัตถุวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่ทั้งไม่ใช่ผลที่เกิดจากการกระทำที่ประกอบด้วยสติปัญญาล้วนหรือจะเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุก็ไม่ใช่แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์ของมนุษย์เรากับวัตถุการตัดสินว่าสิ่งไหนงามหรือไม่งามทางสุนทรียศาสตร์นั้นเป็นการกระทำปฏิกริยา ระหว่างจิตของแต่ละบุคคลกับสถานการณ์แวดล้อม” ดิวอี้ก็มีทรรศนะที่สอดคล้องกันว่า “คุณค่าไม่ได้เป็นจิตวิสัยหรือวัตถุวิสัยแต่ขึ้นอยู่กับการประเมินผลหรือประเมินค่าซึ่งการประเมินค่าขึ้นอยู่กับภาวะความปรารถนาและสติปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับวิธีการและเป้าหมายการที่จะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับสติปัญญาการประเมินคุณค่าเป็นการกระทำด้วย สติปัญญาคือทววิธีการให้มุ่งต่อเป้าหมายมิใช่เพียงแต่

พิจารณาเฉพาะเป้าหมายเท่านั้นการประเมินค่ามีความสัมพันธ์กับชีวิตซึ่งมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอไม่มีคุณค่าถาวรมีแต่คุณค่าที่เปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับ การประเมินค่าที่เปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้วยฉะนั้นการประเมินค่าจึงต้องอาศัยเป้าหมายร่วมกันของผู้ที่อยู่ในสังคม เดียวกัน(พระทักษิณคณาธิกร, 2554) โดยซี.ไอ.เลวิส(Clarance Irving Lewis,ค.ศ. 88–94) แบ่งคุณค่า ออกเป็น 2 ประเภท คุณค่าประเภทแรกเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (คุณสมบัติทางรูปทรง) เรียกว่าคุณค่า ดั้งเดิม(Inherent value) คุณค่าประเภทที่สองเป็นคุณค่าของความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นโดยตรง ระหว่างวัตถุกับผู้รับรู้ความชอบหรือความเพลิดเพลิน)เรียกว่าคุณค่าตามสัญชาตญาณ(Intrinsic value) คุณค่าดั้งเดิมในวัตถุคือสาเหตุอันก่อให้เกิดคุณค่าตามสัญชาตญาณในผู้รับรู้การเกิดขึ้นของคุณค่าตาม สัญชาตญาณในผู้รับรู้เป็นสิ่งยืนยันการมีอยู่ของคุณค่าดั้งเดิมในวัตถุเลวิสอธิบายว่าคุณค่าทางสุนทรียะ ไม่ใช่คุณสมบัติของวัตถุที่มีลักษณะเป็นสิ่งสมบูรณ์และไม่ใช้ความรู้สึกทางสุนทรียะที่เกิดขึ้นโดยตรงของผู้ รับรู้เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งแต่มันคือความสามารถ(Capacity, potentiality) ของคุณสมบัติของวัตถุ (คุณค่าดั้งเดิม)ที่สามารถก่อให้เกิดความรู้สึกทางสุนทรียะแก่ผู้รับรู้(คุณค่าตามสัญชาตญาณ)คุณค่าทาง สุนทรียะไม่ใช่สิ่งที่มีค่าในตัวเองแต่มีลักษณะในเชิงสัมพัทธ์ซึ่งเป็นคุณสมบัติของวัตถุที่มีค่าอย่างหนึ่งเพราะ สัมพัทธ์กับความรู้สึกของมนุษย์ดังนั้นเมื่อมีคนมารับรู้วัตถุทางสุนทรียะคุณสมบัติทางสุนทรียะจะทำให้คน นั้นเกิดความรู้สึกทางสุนทรียะขึ้นแต่ถ้าไม่มีใครรับรู้คุณสมบัติทางสุนทรียะยังคงอยู่ในวัตถุเพียงแต่ไม่ได้ ทำให้ใครมีความรู้สึกทางสุนทรียะการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะมีลักษณะเหมือนการตัดสินความรู้ทาง วิทยาศาสตร์โดยทั่วไปคือการใช้หลักฐานจากข้อเท็จจริงยืนยันข้อตัดสินจะไม่มีจริงมีเท็จแต่เป็นลักษณะ ของความน่าเชื่อถือ (Probability)ความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปริมาณหลักฐานและข้อตัดสิน ที่มีลักษณะของการคาดการณ์ล่วงหน้า(Prediction) วัตถุทางสุนทรียะขึ้นหนึ่งมีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ ดูได้จากหลักฐานว่ามีคนรู้สึกทางสุนทรียะหรือไม่เมื่อรับรู้มันการตัดสินไม่มีจริงมีเท็จเป็นแค่เพียงความ น่าเชื่อถือถ้าปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะมากวัตถุชิ้นนั้นย่อมมีความน่าเชื่อถือได้ว่ามีคุณค่าทาง สุนทรียะและมีความน่าเชื่อถือน้อยว่ามีคุณค่าทางสุนทรียะถ้ามีปริมาณคนที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะน้อย เราสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าเมื่อมีคนมารับรู้มันจะต้องมีความรู้สึกทางสุนทรียะและจากการที่ หลักฐานซึ่งนำมายืนยันการตัดสินมีจำนวนไม่จำกัดเสวิสจึงเรียกว่าการตัดสินที่ไม่มีการยุติ (Non-Terminating) (เดียนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, 2553) และในจุดนี้เองก็ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของทฤษฎีสัมพัทธ นิยมกล่าวคือแม้ว่าทฤษฎีสัมพัทธนิยมจะให้น้ำหนักความสำคัญทั้งตัวบุคคลและวัตถุอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ก็ตามแต่การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะโดยใช้ปริมาณมากน้อยของผู้ที่มีความรู้สึกทางสุนทรียะนั้นทำให้ไม่ สามารถจะกำหนดปริมาณหรือระยะเวลาเพื่อหาข้อยุติในการตัดสินอย่างชัดเจนเด็ดขาดได้ สรุปว่าทฤษฎี สัมพัทธนิยมเป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยม โดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่

เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอกัน

ทฤษฎีความงามทางสุนทรียศาสตร์ทั้ง 3 ทฤษฎี มีแนวความคิดเรื่องความงามและเกณฑ์ตัดสินความงามที่แตกต่างกัน คือ มีความเฉพาะแต่ละทฤษฎี เช่น จิตนิยมเน้นและให้ความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคลตั้งนั้นมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามจึงไม่ตายตัวเพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนในแต่ละเวลาและสถานที่นักจิตนิยมเชื่อว่าแม้ผลการตัดสินของแต่ละคนจะแตกต่างกันแต่ทุกๆการตัดสินมีน้ำหนักเท่าเทียมกันไม่สามารถตัดสินว่าการตัดสินของใครถูกของใครผิด เพราะการตัดสินของแต่ละคนย่อมถูกสำหรับคนๆ แต่ทฤษฎีวัตถุนิยมมีความเห็นที่แตกต่างออกไปคือ เห็นว่าความงามนั้นเป็นคุณสมบัติของวัตถุเป็นคุณสมบัติที่แน่นอนตายตัวและอยู่ติดกับวัตถุมาตั้งแต่แรกโดยไม่ขึ้นกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์และมีเกณฑ์ตัดสินที่แน่นอนตายตัวที่จะใช้ชี้วัดได้ ส่วนทฤษฎีสัมพัทธนิยมมีเกณฑ์ตัดสินความงามที่อยู่กึ่งกลางระหว่างจิตนิยมและวัตถุนิยม โดยได้นำเอาแนวคิดเรื่องความงามของทั้ง 2 ทฤษฎีมารวมกัน และเพิ่มแนวคิดของกลุ่มตนเองเข้าไปเพื่อให้เป็นจุดเด่นของกลุ่มตน ทำให้สัมพัทธนิยมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการตัดสินความงาม ซึ่งก็ได้รับการยอมรับในระดับหนึ่งสำหรับทฤษฎีความงามของสัมพัทธนิยม

4. วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์

ภาพที่ 1 พระพุทธรูปไม้

4.1 ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม

ทฤษฎีจิตนิยมเชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของจิตที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทั้งสิ้นนักปรัชญาอรรถนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่

ความรู้สึกของตัวบุคคลโดยถือว่ามนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง และถือว่าความรู้สึกเกี่ยวกับความงามที่ถูกกล่าวออกมานั้นเป็นเพียงการแสดงออกของความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูดเท่านั้นความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชมหรือผู้ฟังเองซึ่งทำให้คิดไปว่าความงามมีอยู่ในวัตถุคุณค่าทางสุนทรียะคือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติอื่นใดของวัตถุทางสุนทรียะคุณค่าทางสุนทรียะกับความชอบคือสิ่งเดียวกัน (จรรยาโกมุทร์ต้นานนท์หน้า, 2540) จากทัศนะหรือความเชื่อของพวกจิตนิยมเมื่อนำมามองความงามของพระพุทธรูปไม้ คนที่ได้พบเห็นก็จะเห็นความงามไม่เท่ากันหรือไม่เหมือนกัน บางคนอาจจะเห็นว่างามมาก บางคนเห็นว่างาม หรือบางคนอาจจะว่าไม่งามเลย ซึ่งในปัญหานี้จิตวิสัยกล่าวว่า การที่เรามองแตกต่างกันไม่ได้หมายความว่า เราผิดแต่คนอื่นถูกอย่างนี้ มิใช่เลย เรากล่าวว่างามและไม่งามอยู่ที่จิตเท่านั้น (วนิดา ขำเขียว, 2553) เพื่อให้เห็นตามได้อย่างชัดเจนในการวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ ผู้เขียนจึงได้นำรูปภาพของพระพุทธรูปไม้มาประกอบการวิเคราะห์ด้วย เมื่อเห็นภาพของพระพุทธรูปไม้โดยการมองอย่างผ่านๆ บางคนจะเห็นว่า เป็นพระพุทธรูปไม้เก่าซึ่งการแกะสลักน่าจะเป็นฝีมือช่างชาวบ้านธรรมดาถึงจะไม่งดงามเหมือนฝีมือช่างหลวง หรือ ฝีมือของช่างสมัยนี้ แต่ก็มี ความงามมีคุณค่าเพราะเป็นของเก่าแก่อายุเป็นร้อยปี บางคนอาจจะเห็นว่างามพอประมาณ ส่วนคนที่ชื่นชอบในของเก่าของโบราณ และเห็นคุณค่าในองค์พระไม้ จะบอกว่าพระไม้นี้มีความงดงาม ถึงจะแกะสลักได้ไม่สวยงามประณีตเท่าใหร้อย่างนี้ เป็นต้น ที่กล่าวมานี้คือทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ที่เน้นที่ความชอบของแต่ละบุคคลที่มีต่อศิลปะวัตถุต่างๆ ไม่มีเกณฑ์ตัดสินที่เป็นมาตรฐาน หรือจะพูดว่ามาตรฐานของความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคนเป็นที่รับรู้และชอบหรือไม่ชอบในศิลปะวัตถุ

4.2 ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาวัตถุนิยม

ภาพที่ 2 พระพุทธรูปไม้

ทฤษฎีความงามของวัตถุนิยมนี้ เชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว ไม่ว่าจะสนใจในวัตถุนั้นหรือไม่ก็ตาม แต่การที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุนั้นเป็นเพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเองเมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงามของปรัชญาวัตถุนิยมจึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว เมื่อนำทฤษฎีความงามของปรัชญาวัตถุนิยมมาตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้องค์ที่ 2 นี้ จะพบว่าพระพุทธรูปไม้นี้งดงามและเป็นสิ่งที่มีค่า เพราะแกะสลักขึ้นด้วยไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นอย่างดี ดังที่ท่านพระมหาปพน กตสาโร กล่าวไว้ว่า การเลือกไม้ที่จะนำมาแกะสลักนั้นจะนิยมใช้ไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลมาแกะสลักเป็นพระพุทธรูป ทั้งนี้คงเพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดมงคลยิ่งขึ้นไป ไม้มงคลที่นิยมนำมาแกะสลักเป็นพระมีอยู่ 8 ชนิด คือ (1)ไม้โพธิ์ (ไม้คุณ) (3)ไม้ยอ (4)ไม้จันทร์ (5)ไม้พยอม (6)ไม้ขนุน (7)ไม้กระโดน (8)ไม้มะขาม (พระมหาปพน กตสาโร, 2560) นอกจากนี้จะมีชื่อที่เป็นมงคลแล้วไม้บางชนิดยังเป็นไม้เนื้อแข็ง ที่ทนทานอยู่ได้นานเป็นร้อยๆ ปี เช่น ไม้พยอม ไม้มะขาม จากการคัดเลือกไม้ที่จะนำมาแกะสลักทำให้ไม้กลายเป็นวัตถุที่มีค่าขึ้นมาอีกเป็นทวีคูณ เพราะนำมาแกะสลักเป็นพระพุทธรูปไว้เป็นสิ่งที่เคารพบูชาอีกด้วย

พระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาวัตถุนิยม เป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงามเพราะว่าแกะสลักขึ้นจากวัตถุที่มีความงามความทนทาน เพราะ 1)เป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคล 2)ไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เมื่อแกะเป็นพระแล้วอยู่ได้นานบางองค์มีอายุเป็นร้อยๆ ปี กลายเป็นมรดกที่ล้ำค่าของลูกหลานต่อไป

4.3 ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาสัมพัทธนิยม

ภาพที่ 3 พระพุทธรูปไม้

ทฤษฎีสัมพัทธนิยมเป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยมกล่าวคือเป็นทฤษฎีความงามที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนด้วยกันคือ ผู้ชมศิลปะ วัตถุ และสภาพแวดล้อมด้าน

ความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีของสังคมนั้นๆมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาความงามของสิ่งนั้นๆ ด้วย เมื่อนำทฤษฎีความงามของปรัชญาสัมพัทธนิยมมาตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้ถ้ามองความงามวัตถุของพระพุทธรูปไม้ทั้ง 3 องค์จะพบว่า เป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงาม เพราะว่าแกะสลักขึ้นจากวัตถุที่มีความงามความทนทาน เพราะเป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคลและไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เมื่อแกะเป็นพระแล้วอยู่ได้นานบางองค์มีอายุเป็นร้อยๆ ปี กลายเป็นมรดกที่ล้ำค่าของลูกหลานต่อไป นอกจากคุณสมบัติของวัตถุหลักที่นำมาแกะสลักพระแล้ว ถ้าเราพิจารณาดีๆ จะเห็นวิธีการรักษาเนื้อไม้สิ่งซึ่งแกะสลักสมัยนั้นใช้รักษาเนื้อไม้เมื่อเราพิจารณาแล้วเป็นสิ่งที่ได้จากธรรมชาติ น่าจะเป็นอย่างไม้บางชนิดที่มีคุณสมบัติในการรักษาเนื้อไม้ให้คงอยู่ในสภาพที่ยังดีอยู่เหมือนฟางแกะสลักมาไม่กี่ปีเอง ที่กล่าวมานี้ในด้านของวัตถุที่ใช้แกะสลักพระคือไม้และวัตถุที่ใช้รักษาเนื้อไม้เป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์ที่ดี จึงกล่าวได้ว่าตามทฤษฎีสัมพัทธนิยมในด้านวัตถุหลักวัตถุรองนั้นเป็นวัตถุที่มีคุณค่ามีความงามในตัว

ในด้านของผู้รับรู้วัตถุคือจิต เมื่อได้สัมผัสกับพระพุทธรูปไม้เกิดความรู้สึก แลกเปลี่ยนเปลวเปลวตาในรูปทรงของพระพุทธรูปไม้และทั้งในความเพียรพยายามของช่างที่แกะสลักรวมถึงวิธีการรักษาเนื้อไม้ให้อยู่ได้นานๆทำให้จิตรับรู้ได้ถึงคุณค่าและความงดงามทางจิตใจ ความแปลกหูแปลกตา ความทึ่ง และความงามที่กล่าวมานี้ เป็นสุนทรียธาตุที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ (ดวงเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, 2553) ด้วยว่าจิตใจของมนุษย์เข้าใจในสุนทรียธาตุไม่เท่ากัน ปรัชญาจิตนิยมจึงมีเกณฑ์ตัดสินความงามที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของจิตแต่ละคน จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ผู้ที่พบเห็นพระพุทธรูปไม้จะเห็นความงามในองค์พระไม้เท่ากัน ปรัชญาความงามของสัมพัทธนิยมจึงเพิ่มเงื่อนไขในการตัดสินความงามว่าการจะตัดสินว่าศิลปวัตถุชิ้นไหนงามหรือไม่งามนั้นให้นำความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ มาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาความงามแต่ละครั้ง ในกรณีของพระพุทธรูปไม้นี้ถ้าอยู่ในสังคมที่ประชาชนในสังคมนั้นเคารพนับถือพระพุทธศาสนา จะเป็นประติมากรรมที่มีความงดงามมาก เพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมของพุทธศาสนิกผู้รู้และเข้าใจในคุณค่าของพระพุทธรูปไม้ เช่นเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เห็นพุทธคุณ 9 ประการของพระพุทธเจ้าที่ซ่อนอยู่ในพระพุทธรูปไม้ เป็นต้น แต่ถ้านำพระพุทธรูปไม้ไปให้อีกสังคมหนึ่งที่ไม่ได้เคารพนับถือพุทธศาสนา พระพุทธรูปนี้อาจจะมีความงามทางด้านวัตถุ ทั้งด้านรูปทรง วัตถุที่ใช้แกะสลัก สำหรับผู้ที่เข้าใจในสุนทรียธาตุ เพราะจะทำให้เขาารู้สึกแปลกตา และทั้งในแกะสลักองค์พระ แต่เมื่อนำองค์ประกอบที่ 3 คือความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนที่ไม่ได้เคารพนับถือพระพุทธศาสนา พวกเขาจะไม่ชอบ อาจจะเป็นสิ่งที่เลวร้าย ฉะนั้น พระพุทธรูปนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่งาม

5. สรุป

ความงามของพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ผู้ที่พบเห็นพระพุทธรูปไม้แล้ว จะความงามนั้นจะมีไม่เท่ากัน บางคนจะเห็นว่าเป็นพระพุทธรูปไม้เก่าซึ่งการแกะสลักน่าจะเป็นฝีมือช่างชาวบ้านธรรมดาถึงจะไม่งดงามประณีตเท่าไร แต่ก็มีความงามมีคุณค่าเพราะเป็นของเก่าแก่มียุเป็นร้อยปี บางคนอาจจะเห็นว่างามพอประมาณ ส่วนคนที่ชื่นชอบในของเก่าของโบราณ และเห็นคุณค่าในองค์พระไม้ จะบอกว่าพระไม้นี้มีความงดงาม เพราะทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ที่เน้นที่ความชอบของแต่ละบุคคลที่มีต่อศิลปะวัตถุต่างๆ ไม่มีเกณฑ์ตัดสินที่เป็นมาตรฐาน หรือจะพูดว่ามาตรฐานของความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคนเป็นที่รับรู้และชอบหรือไม่ชอบในศิลปะวัตถุนั้น

ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีปรัชญาวัตถุนิยม เป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงาม เพราะว่าแกะสลักขึ้นจาก 1) เป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคล 2) ไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เมื่อแกะเป็นพระแล้วอยู่ได้นานบางองค์มีอายุเป็นร้อยๆ ปี กลายเป็นมรดกที่ล้ำค่าของลูกหลานต่อไป

ความงามตามทฤษฎีความงามของปรัชญาสัมพัทธนิยม ในส่วนของของจิตใจและวัตถุ นั้นสัมพัทธนิยมเห็นด้วยกับปรัชญาทั้ง 2 คือ จิตนิยมกับวัตถุนิยมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่สัมพัทธนิยมเชื่อว่าความงามทั้งสองนั้นยังไม่ใช่ความงามที่แท้จริง ควรเพิ่มความเชื่อด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ มาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาความงามแต่ละครั้ง เพราะถ้าพระพุทธรูปอยู่ในสังคมที่ประชาชนในสังคมนั้นเคารพนับถือพระพุทธศาสนา จะเป็นประติมากรรมที่มีความงดงามมาก เพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมของพุทธศาสนิกผู้รู้และเข้าใจในคุณค่าของพระพุทธรูปไม้ แต่ถ้านำพระพุทธรูปไม้นี้ไปให้อีกสังคมหนึ่งที่ไม่ได้เคารพนับถือพุทธศาสนา พระพุทธรูปไม้ จะเห็นเป็นสิ่งที่เลวร้ายและไม่มีความงามเลย

6. บรรณานุกรม

- จรุญ โกมูทรรัตนานนท์. (2550). **สุนทรียศาสตร์ปัญหาเบื้องต้นในปรัชญาศิลปะและความงาม**. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต.
- ดวงเดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ. (2553). **การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ ทวี นันทขว้าง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิพาดา เทวกุล. (2537). ธรรมชาติหรือลักษณะทั่วไปของสุนทรียศาสตร์. **ศิลปกรรมศาสตร์**. 2(1). 18-21.
- พระทักษิณ คณาธิกร. (2554). **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.

พระมหาปพน กตสาโร. (2560). พระพุทธรูปไม้ : คุณค่าและคติธรรมของคนอีสาน. วารสารวิชาการ
ธรรมทรรศน์. 17(2). 99-113.

_____. (2560). พระพุทธรูปไม้ : คุณค่าและคติธรรมของคนอีสาน. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

วนิดา ขำเขียว. (2553). สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพฯ : พรวานนการพิมพ์.

C. E. M. Joad. (2513). ปรัชญา แปลโดย วิทย์ วิศทเวทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.